

FİTNE VE ZARARLARI¹

FİTNE

Sözlükte, saflığını anlamak için altın ve gümüş gibi değerli maddeleri ateşte eritmek anlamına gelen fetn (fütûn) kökünden türemiştir.² Nitekim iyiliği ve kötülüğü belli olsun diye insanın değişik muamelelere tabi tutulup denenmesi, kısaca insanın herhangi bir şekilde imtihana tabi tutulması karşılığında da "fitne" kelimesi kullanılmıştır.³

Fitne kelimesinin Kur'an'da şu manalarda da kullanıldığını görüyoruz:

"Saptırma" (Â-i İmrân,3/ 7, İsra 17/73);

"Azap" (Sâd,38/ 24) ;

"Yakmak" (Hadid,57/ 14) ;

"İşkence" (Nahl, 16/ 110) ;

"Fenalık yapmak" (Nisa, 4/ 101);

"Belaya Uğratmak" (Bürûc, 85/10) ;

"Delilik" (Kalem, 68/6) ;

"Şirk ve tefrika" (Bakara,2/ 193) ;

"Kargaşa ve Ölümü temenni ettiren hal" (Bakara, 2/191) ;

"İman zayıflığı-Küfür" (Enfal, 6/ 73);

"İsyân-Muhalefet" (Tevbe,9/ 49).

Kur'an-ı Kerim'de böyle değişik manalarda kullanılmış olan fitne kelimesi dilimizde insanlara fenalık yapmak, onları belaya uğratmak ve genelde toplumda kargaşa çıkarmak gibi kötü fiil ve davranışlar için kullanılmaktadır. Fitne denince akla münferit bir takım olaylar sebebiyle ortaya çıkan küçük çaptaki bazı kötü davranışlar akla gelmekte ise de esas itibarı ile fitne, toplumun büyük kesimlerini ilgilendiren olaylar için kullanılır.

Fitne, insanla ilgili bir kavram ve eylem olması itibarıyla burada insan unsurunun önemli bir rol oynamaktadır. Bir toplumun, fitneye kaynaklık edebilecek insanları ya da anlayışları içinde barındırması ve böyle bir konumun varlığına razı olması her şeyden önce o toplumun kendi varlığını ve bekasını ilgilendiren bir konudur. Toplum, kendi içlerinde bu tür bozulma ve düzensizlik ortamlarına zemin oluşturmama yolunda gerekli tedbirleri almak zorundadır.

İslam dini, fitneyi şiddetle yasakladığı gibi, fitneye götüren fiil ve davranışları da yasaklar. Toplumda, fitneye sebep olan pek çok kötü fiil ve davranış bulunmakla birlikte, biz bunlardan gerekli gördüklerimize temas edeceğiz.

Suizan, Dedikodu ve Gıybet:

Sûi zan, dedikodu ve gıybet İslâm dininde yasaklanmıştır. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبَ بَعْضُكُم بَعْضًا يٰۤاٰحِبِّۤمِۤنَ ۤاٰلِۤمِۤنَۤا

يٰۤاٰحِبِّۤمِۤنَ ۤاٰلِۤمِۤنَۤا لَحْمِۤنِۤ اٰخِيهِۭ مِثْمَا فُكْرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللّٰهَ اِنَّ اللّٰهَ تَوَّابٌ رَّحِيۡمٌ

¹Bu bölüm Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi Dr. Sadık ERASLAN tarafından hazırlanmıştır.

² Çağrı, Mustafa, "Fitne", DİA, XIII, 156.

³ En'am 6/53, Tâha, 20/85, Sâd,38/34.

“Ey iman edenler! Zannın bir çoğundan sakının.Çünkü zannın bir kısmı günahdır. Birbirinizin kusurlarını ve mahremiyetlerini araştırmayın. Birbirinizin gıybetini yapmayın. Herhangi biriniz ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz! Allah’a karşı gelmekten sakının.Şüphesiz Allah tövbeyi çok kabul edendir, çok merhamet edendir” (Hucurât, 49/12) buyurulmaktadır..

Ayette açıkça belirtildiği gibi, bir Müslüman diğer Müslüman kardeşleri hakkında iyi niyet (hüsnü zan) beslemelidir. Zira bu dinimizin gereğidir. Ayrıca fitnenin def’i böyle bir tutumu gerekli kılmaktadır. Birbirimiz hakkında iyi düşünmeli ve birbirimize müminler olarak güvenmeliyiz. Bir kişi hakkında iyi düşünmek ve ona güvenmek, onunla ilgili gerekli tedbirlerin alınmasına engel de teşkil etmemelidir. Bu, her kes için geçerli ve hatta gerekli bir kuraldır. İman sahibi oluşundan dolayı Müslüman kardeşimize güvendiğimiz ve hakkında kötü düşünmediğimiz gibi, nefis sahibi olduğumuzdan dolayı da hiç birimizin kötü bir davranış sergilemeyeceğimiz ihtimal dışı değildir. Bir insan hakkında hüsnü zanda bulunmakla birlikte, ona karşı tedbirli olmak ve ona tam güvenmemek birbirine zıt hususlar gibi görülmemelidir. Çünkü evham ve asılsız şüphelere yol açmamak için gerekli tedbire başvurmak daha uygundur. Zira bu tedbir, hem insanı suizandan korur hem de bu yolla günaha girmesini önlemiş olur.

Müslüman’ın, diğer Müslüman kardeşi hakkındaki düşüncesinin ve özellikle hüsnü zannını ortaya koyması açısından şu hadis dikkat çekicidir:

رایت رسول الله يطوف بالكعبة و يقول ما اطيبك واطيب ريحك ما اعظمك واعظم حرمتك! والذي نفس

محمد بيده لحرمة المؤمن اعظم عند الله حرمة منك ماله ودمه وان نظن به الا خيرا

“Ben Hz. Peygamberin Kâbe’yi tavaf ettiğini ve (tavaf esnasında) şöyle söylediğini gördüm”:
“(Ey Kâbe!) Sen ne güzelsin ve senin kokun ne güzeldir.Senin azametini ve senin kutsallığının azametini hayranım.Muhammed’in canı (kudret) elinde olan (Allah)’a yemin ederim ki, müminin hürmeti Allah katında senin hürmetinden şüphesiz daha büyüktür. Müminin malı, kanı ve hakkında hüsnü zanda bulunma kutsallığı (seninkinden üstündür).”⁴ Bu hadis-i şerifte Hz Peygamber, bir Müslüman hakkında hüsnü zanda bulunmanın önemini, onun can ve malının önemiyle birlikte zikretmektedir. Zira bir insanın iyi veya kötü olarak bilinmesi özellikle onun şeref ve haysiyetini ilgilendirmekte olup yerine göre en az mal ve can kadar önem arz etmektedir. Suizan ise, tüm huzursuzluk ve düşmanlıkların kaynağı olan fitne-fesada sebep teşkil ettiğinden, o derece zararlı olup dinen yasaklanmıştır. Bu sebeple Hz.Peygamber diğer bir hadis-i şeriflerinde

اياكم والظن فان الظن أكذب الحديث

“(Kötü) zandan sakın, çünkü (kötü) sözlerin en yalanıdır...” buyurmaktadır.

Burada da Hz.Peygamber (s.a.s.), Zann (suizanı)’ı, en sevmediği ve hatta nefret ettiği hasletlerden olan yalancılıkla ilişkilendirmektedir. Bu da, suizanın Müslüman için ne derece tehlikeli bir tuzak olduğunun açık bir delilidir. Hadisin devamında Hz.Peygamber (s.a.v.) zanna ilave olarak Müslümanları şu konularda uyarmaktadır:

“...ولا تجسسوا, ولا تحسسوا, ولا تنافسوا, ولا تحاسدوا, ولا تباغضوا, ولا تدابروا, وكونوا عباد الله اخونا

كما امركم الله تعالى: أَلْمَسْلَمُ أَخُو الْمَسْلَمِ, لا يظلمه, ولا يخذله, ولا يحقره. بحسب امرىء من الشر أن يحقر أخاه المسلم. كل المسلم على المسلم حرام, ما له ودمه وعرضه. ان الله لا ينظر الي صوركم وأجسادكم, ولكن ينظر الي قلوبكم وأعمالكم.التقوى ههنا, ويشير الي صدره ألا لا يبيع بعضكم على بيع بعض, وكونوا عباد الله اخوانا. ولا يحل لمسلم أن يهجر أخاه فوق ثلاث”

“(Ey Müslümanlar!) Başkalarının gizli hallerini araştırmayın. koklamayın, (haksız yere) rekâbet etmeyin, birbirinize haset etmeyin, birbirinize kin tutmayan, birbirinize sırt çevirmeyin. Ey Allah’ın kulları!

⁴ İbn-i Mace, Fiten 2. II, 1297.

Allah'ın emrettiği şekilde kardeş olun. Müslüman Müslüman'ın kardeşidir. Ona zulmetmez, onu mahrum bırakmaz, onu tahkir etmez. Kişiye şer olarak Müslüman kardeşini tahkir etmesi yeterlidir. Müslüman'ın her şeyi; malı, kanı ve ırzı diğer Müslüman'a haramdır veya (Her Müslüman'ın malı, kanı ve ırzı diğer Müslüman'a haramdır.) Allah sizin suretlerinize ve kalıplarınıza bakmaz, fakat kalplerinize ve amellerinize bakar. Takva şuradadır. Hz. Peygamber (s.a.v.) eliyle göğsünü işaret etti (bazı rivayetlerde üç kere). "Sakın ha! Birbirinizin satışı üzerine satış yapmayın. Ey Allah'ın kulları kardeş olun. Bir Müslüman'ın kardeşine, üç günden fazla küsmesi helal olmaz."⁵

Hız Peygamber (s.a.v.)'in burada özellikle Müslüman'ın ırzı, namusu ve kalbinde mevcut olan duygu ve düşüncenin önemi ile ilgili yapmış olduğu uyarı, fitne-fesadın iki önemli kaynağı olan suizan ve gıybet (diğer adıyla dedikodu)'i kapsamaktadır. Zira genellikle insanlar önce kalplerinde birbiri hakkında suizanda bulunur, daha sonra da bunun dedikodusunu yaparak arkadan çekiştirirler, böylece dinimizde çirkin bir davranış olarak nitelendirilen gıybeti işlemiş olurlar.

Gıybetin tanımını Hz. Peygamber gayet özlü bir şekilde yapmıştır.

قال رسول الله أتدرون ما الغيبة؟ قالوا: الله ورسوله أعلم. قال: ذكر أحدكم أخاه بما يكره. فقال رجل: رأيت ان كان في أخي ما أقول؟ قال: ان كات فيه ما تقول، فقد اغتبتة. وان لم يكن فيه ما تقول فقد بهته

Gıybet nedir bilir misiniz? diye sordu Resûlullah. Ashap: Allah ve Resûlü daha iyi bilir, dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) "Birinizin kardeşini onun hoşlanmadığı bir vasıf ile tavsif etmesidir." diye tarif etti. Kardeşimde dediğim vasıf varsa ne buyurursunuz? denilmesi üzerine Resulullah (s.a.v.) "Eğer dediğin sıfat kardeşinde varsa işte o zaman gıybet olur. Yoksa, ona bühtan ve iftira etmiş olursun."⁶ buyurdu.

Bu hadiste de geçtiği gibi, halk arasında gıybetin bazen yanlış anlaşıldığı ve gerçek olan olayları dile getirmenin gıybet sayılmayacağı düşüncesinin hakim olduğu görülmektedir. İşte Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu hadis-i şerifi, gıybetin ne olduğunu açıkça ortaya koyduğundan böyle bir yanlış anlaşılma mahal bırakmamaktadır.

Hız Peygamber bir başka hadisinde gıybet yoluyla fitne çıkaran insanları bir bakıma azarlamakta ve bunun Cenab-ı Hak tarafından dünyada iken dahi karşılıksız bırakılmayacağını ifade etmektedir:

يا معشر من آمن بلسانه ولم يدخل الأيمان قلبه لاتقتابوا المسلمين ولا تتبعوا عوراتهم فإنه من اتبع عوراتهم يتبع الله عورته ومن يتبع الله عورته يفضحه في بيته.<

"Ey dilleriyle iman edip fakat kalbine iman girmemiş olan topluluk! Müslümanların gıybetini yapmayınız, onların mahremlerinin (ırz ve namuslarının) peşine düşüp kusurlarını ortaya koymaya çalışmayınız. Muhakkak bilin kim ki, Müslümanların kusurlarını araştırıp ortaya çıkarmaya çalışırsa (fitne fesat çıkarırsa), Allah da onun kusurlarını ortaya çıkarmaya çalışır. Kim ki, Allah onun kusurlarını ortaya çıkarmaya çalışırsa onu, evinin içerisinde dahi rezil eder."⁷

Nitekim gıybet ve dedikodu fitnessinden korunmak için Kur'an-ı Kerim bizleri şu şekilde uyarmaktadır:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا أَنْ تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ

"Ey iman edenler! Eğer fâsıkın biri size bir haber getirirse onun doğruluğunu araştırın. Yoksa bilmeden bir topluluğa kötülük ederseniz de sonra yaptığınıza pişman olursunuz." (Hucurât, 49/6).

⁵ Buhari, Nikâh, 45 VI, 136-137. Edeb, 57, 58, VII, 88-89. Feraiz, 2, Müslim, Birr, 28-34, III, 1985-1987. Ebu Davud, Edeb, 40-56. V, 196-217. Tirmizî, Birr, 18. IV, 325.

⁶ Müslim, Birr, 70. III, 2001.

⁷ Ebu Davud, Edeb 40. V, 194.

Cenab-ı Hak burada da, Müslümanları her an için fitne tehlikesine karşı uyanık olmaya çağırılmaktadır. Zira fitneyi çıkarmanın en kolay yollarından biri de, yalan haber yaymak, insanların kusurunu araştırmak ve söz taşımaktır. Onun için Müslüman bir kimse, kendisine getirilen her haberi doğru kabul edip peşine düşmeyecektir. Her zaman, kendisine ulaştırılan bilgilerin aslının olup olmadığını araştırarak ve dedikoducuların, fitnecilerin tuzağına düşmeyecektir. Zaten Hz. Peygamber de, bir çok hadisinde olduğu gibi Müslümanları, dillerini kötüye kullanmama konusunda da şu şekilde uyarmaktadır:

مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَسْكُتْ

“Kim Allah’a ve âhiret gününe inanıyorsa, hayır söylesin veya sussun (faydasız veya zararlı söz söylemesin).”⁸

Diğer bir hadiste de Hz. peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur:

الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ وَالْمُؤْمِنُ مَنْ أَمِنَهُ النَّاسُ عَلَى دِمَائِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ

“(Kamil) Müslüman, diğer Müslüman kardeşlerinin elinden ve dilinden zarar görmediği kişidir. Mü’min de insanların canları ve malları konusunda kendisine güvendiği kişidir.”⁹

Müslüman, emin, güvenilir kimsedir. Ondan hiç kimseye zarar gelmez, gelmemelidir. Çünkü müslümanın inancı bunu gerektirir. Aksine Müslüman, başkasının kusurunu, eksiğini görmezden gelmeli, ayıbını örtmelidir. Müslüman her ne olursa olsun fitneye çanak tutmamalıdır. Hz. Peygamber dilin, fitne ve kötülükte ne kadar etkili bir araç olduğunu ve dili iyiye kullanmanın ne kadar önemli ve güzel sonuçlara vesile olduğunu bir hadis-i şerifinde şu şekilde ifade etmektedir:

أَنَّ سُفْيَانَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ الثَّقَفِيَّ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ حَدِّثْنِي بِأَمْرٍ أَعْتَصِمُ بِهِ. قَالَ « قُلْ رَبِّيَ اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقِمْ ». قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا أَكْثَرُ مَا تَخَافُ عَلَيَّ فَأَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- بِلِسَانِ نَفْسِهِ ثُمَّ قَالَ « هَذَا

“Süfyan bin Abdillâh es-Sakafi (r.a.)’dan; şöyle demiştir: Ben; Ey Allah’ın Resulü! Sıkıca sarılacağım bir şeyi bana anlat (tavsiye buyur), dedim. O da; “Rabbim Allah’tır” de ve dosdoğru ol.” buyurdu. Ben de : Yâ Resulallah! Benim hakkımda en çok korktuğun şey nedir? diye sordum. Bunun üzerine Resulullah (s.a.s.) kendi dilini tuttu. Sonra: “İşte bu” buyurdu.”¹⁰

Yalan

Fitneyi körükleyen en önemli fiil ve davranışlardan biri de yalan söylemektir. Özellikle bazı insanlar olmayan şeyleri olmuş gibi göstermek suretiyle ortalığı, toplumu daima fitne ve fesada sürükler. Hz. Peygamber (s.a.s.) bu tür fiil ve davranışları şiddetle kınamış ve yalan sözün sahibini bu davranışından vazgeçirinceye kadar ısrar etmiştir. Hz. Peygamber (s.a.s.)’in en nefret ettiği şey yalan söylemektir. Bu yüzden Hz. Peygamber (s.a.s.), yalan üzerine bina edilen her şeyi reddetmiş ve bu hususta şöyle buyurmuştur:

« إِنَّ الصَّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ ، وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَصْدُقُ حَتَّى يَكُونَ صَدِيقًا ، وَإِنَّ الْكُذْبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ ، وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَكُذِبُ ، حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ كَذَّابًا

“Doğruluk (insanı) hayra götürür. Hayır da cennete götürür. Kişi doğru konuşa konuşa, Allah’ın yanında doğru kişi olarak yazılır. Yalan ise kötülüğe, kötülük de ateşe götürür. Kişi yalan konuşa konuşa Allah’ın yanında yalancı olarak yazılır..”¹¹

⁸ İbn-ı Mace, Fiten, 12. II, 1313.

⁹ Tirmizi, İman, 12. V, 17. Nesai, İman, 8. VIII. 105.

¹⁰ İbn-ı Mace, Fiten, 12. II, 1914.

¹¹ Müslim, Bir, 103. III, 2012-2013.

Yalancılık aynı zamanda nifak/iki yüzlülük alametlerinden biridir. Yalan söylemekten kaçınmayan kişi, her türlü fitneyi rahatlıkla çıkarabilir. Özellikle yalancı şahitlik konusunda Hz.Peygamber (s.a.s.) çok şiddetli bir şekilde insanları uyarılmış ve bu tür şahitliğin sebep olduğu fitnenin karşılığını şu sözlerle dile getirmiştir:

مَنْ لَمْ يَدَعْ قَوْلَ الزُّورِ وَالْعَمَلَ بِهِ فَلَيْسَ لِلَّهِ حَاجَةٌ فِي أَنْ يَدَعَ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ

“ Kim ki, yalancı şahitliği ve onunla amel etmeyi terk etmezse, (oruçlu için) Allah'ın onun aç ve susuz kalmasına ihtiyacı yoktur.”¹²

Koğuculuk

Fitnenin en yaygın şekillerinden biri de “Nemime” denilen kovuculuktur. Bu konuda Kur'an-ı Kerimde şöyle buyrulur:

وَلَا تُطِعْ كُلَّ حَلَّافٍ مَهِينٍ هَمَّازٍ مَشَّاءٍ بِنَمِيمٍ

“(Resûlüm) Alabildiğine yemin eden, aşağılık, daima kusur arayıp kınayan, durmadan laf götürüp getiren, iyiliği hep engelleyen, mütecaviz, günaha dadanmış....kimselerden hiç birine boyun eğme” (Kalem, 68/10-12)

Nitekim bu konudaki hadis-i şerif de şöyledir:

“ Kattat (iftira eden, laf götürüp getirerek fitne çıkaran) Cennet'e giremez”¹³ buyurmuştur.

İkiyüzlülük (Nifak)

Fitne ve fesat çıkarmada “iki yüzlü” denilen insanlar da, fitney kaynaklık eden guruba girer. Bunlar için de Hz.Peygamber şöyle buyurmuştur:

تجد من شرار الناس يوم القيامة عند الله ذا الوجهين، الذي يأتي هؤلاء بوجه، وهؤلاء بوجه.

“Kıyamet günü, insanların şerhileri arasında iki yüzlüleri bulursun; Onlar ki, şuna gelir bir türlü söyler, diğerine gider başka türlü söyler.”¹⁴

İnsan bir beşer olarak kusurdan hâli değildir. Önemli olan insanın, kusurlu olduğunun idrakinde olması ve bir an evvel kusurunu düzelterek tevbe etmesi ve pişman olmasıdır. Cenab-ı Hak, hatasını gizlemeye çalışan insanların hatasının ortaya çıkarılmasını istemez.Onun için Hz.Peygamber (s.a.v.), konu ile ilgili hadis-i şerifinde şöyle buyurur:

ومن كان في حاجة أخيه كان الله في حاجته، ومن فرج عن مسلم كربة فرج الله عنه بها كربة من كرب يوم القيامة، ومن ستر مسلماً ستره الله يوم القيامة.

“...Kim (Müslüman) kardeşinin ihtiyacını karşılarsa, Allah da onun ihtiyacını karşılar. Kim bir Müslüman'ı bir sıkıntıdan kurtarırsa, Allah da o sebeple onu Kıyamet gününün sıkıntısından kurtarır. Kim bir Müslümanı örterse, Allah da onu Kıyamet günü örter.”¹⁵

Burada Hz.Peygamber (s.a.v.), “örtme” nin kapsamını herhangi bir kusur veya ayıpla ya da günah ile kayıtlamamıştır. Bu sebeple ilim adamları bu hadisi: “Bedenini örtmek, ayıbını örtmek, ihtiyacını gidermek, gıybetini yapmamak suretiyle kusurlarını örtmek gibi birçok ayıp veya kusurun örtülmesi” şeklinde yorumlamışlardır. Buna göre, Müslüman'ın diğer Müslüman kardeşlerinin her çeşit eksik ve kusurlarını örtmesi, gıybetini yaparak etrafa yaymaması, dolayısıyla fitne-fesat çıkarmaması İslâmî bir görevidir. Çünkü Müslüman, Müslüman'a faydalı olur; ona zarar vermez.

¹² Buhari,Savm,8. II, 228.

¹³ Ebu Davut Edeb, 38. V, 190.

¹⁴ Buhari,Edeb, 52. VII, 87.

¹⁵ Buhari, Mezâlim 3, III, 98. Müslim, Birr 58. III, 1996. Ebu Davud, Edeb 46. V, 202. Tirmizi, Hudud 3.. IV, 34-35.

Bu konuda da Hz Peygamber (s.a.v.)'in ortaya koyduğu ölçüye bakmalıyız:

Sevgili Peygamberimiz, bir Müslüman'ın namus ve haysiyetine sahip çıkan Müslüman'ın kıyamet gününde Allah tarafından mükafatlandırılacağını haber vermektedir:

من رد عن عرض أخيه رد الله عن وجهه النار يوم القيامة

“Kim (Müslüman) kardeşinin ırzını korursa, Kıyamet günü Allah, onun yüzünden ateşi çevirir.”¹⁶

Bu konuda dikkat edilmesi gereken diğer önemli bir husus da şudur: Gerek suizan gerekse gıybet ve dedikodu, toplum için öyle tehlikeli ve yıkıcı davranışlardır ki, bunları sadece işlememek Müslümanları sorumluluktan kurtarmamaktadır. Özellikle gıybet ve dedikoduyu dinlemek ve bunların meydana getirdiği fitne-fesada seyirci kalmak da Müslüman'ın takınacağı bir tavır değildir. Zira bir Müslüman, toplumu felâkete götüren fitne-fesat ve bozgunculuğun devamına seyirci kalmaz. Böyle bir durum, müminin dinî sorumluluğu ile bağdaşmaz. Mü'min, toplum içerisindeki sorumluluğunun idrakinde olmalıdır. Kur'an-ı Kerim'de müminin özellikleri sıralanırken *والذين هم عن اللغو معرضون* “Onlar ki, faydasız işlerden ve boş sözlerden yüz çevirirler” (Mü'minûn Sûresi, 23/3) buyurulmaktadır. Zira Müslüman, diğer bir Müslüman kardeşine herhangi bir şekilde kötülük yapılmasına seyirci kalmaz. Faydasız ve özellikle fert veya topluma zararlı işlerle uğraşmaz.

Nitekim Hz. Peygamber de, Müslümanları şu şekilde uyarmaktadır:

عن أبي سعيد الخدري قال : أخرج مروان المنبر في يوم عيد. فبدأ بالخطبة قبل الصلاة. فقال رجل: يا مروان! خالفت السنة: أخرجت المنبر في هذا اليوم, ولم يكن يخرج. وبدأت بالخطبة قبل الصلاة, ولم يكن يبدأ بها. فقال إن استطاع أن يغيره بيده, يجر أبو سعيد: أما هذا فقد قضى ما عليه. سمعت رسول الله يقول: >من رأى منك منكرًا فليغيره بيده. فإن لم يستطع فبأسانه. فإن لم يستطع فبقلبه. وذلك أضعف الإيمان.<

Mervan bir bayram günü minberi (namazgâha) çıkarttı. Sonra bayram namazından önce hutbe okumaya başladı. Bunun üzerine bir adam:

Ey Mervân! Sen sünnete muhalefet ettin. Bugün minberi (Mescidden namazgâha) çıkarttın. Halbuki minber (bayram namazı için mescidden namazgâha) çıkarılmazdı ve sen bayram namazından önce hutbeye başladın. Halbuki hutbe bayram namazından önce okunmazdı yani namazdan sonra okunurdu), dedi. Bunun üzerine Ebu Said el- Hudri : “Bu adam kendisine düşen görevi ifa etti. (Çünkü) ben, Resulüllah'dan işittim, buyurdu ki: “*Kim bir münkeri (dine aykırı bir şeyi) görüp de onu eliyle değiştirmeye gücü yetiyorsa eliyle değiştirsin. Eğer gücü (buna) yetmiyorsa dili ile değiştirsin. (Buna da) gücü yetmiyorsa kalbiyle değiştirsin ve kalp ile değiştirmek iman (meyvesinin) in en zayıfıdır.*”¹⁷

Müslümanlar arasında suizan, dedikodu ve gıybetin yaygınlaşması sonucunda fitne-fesadın yaygınlaşması, toplumsal bir felâket olarak kabul edilmelidir. Zira toplumu ayakta tutan en önemli dayanaklardan biri, birlik ve beraberliktir. Bunu sağlayan en güçlü bağ ise sevgi, hak ve hukuka saygıdır. Bu sevgi bağının ve toplumun birlik ve beraberliğinin en büyük düşmanı fertler arasında kin ve nefretin yayılmasıdır. Kin ve nefreti körükleyen ve bunun toplumda çoğalmasına yol açan fitnenin, Müslümanlar için ne kadar tehlikeli olduğu, birlik ve beraberliklerinin ise ne derece önemli olduğunu şu ayet-i kerime ne güzel ortaya koymaktadır:

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَى شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ

¹⁶ Tirmizî, Birr 20. IV, 327.

¹⁷ İbn Mace, Fiten 21. II, 1330.

وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ

“ (Ey iman edenler) Hep birlikte Allah'ın ipine sarılın; parçalanmayın. Hani siz birbirinize düşman kişiler idiniz de O, gönüllerinizi birleştirmiş ve O'nun nimeti sayesinde kardeş olmuştunuz. Yine siz, bir ateş çukurunun tam kenarında iken oradan da sizi O kurtarmıştı. İşte Allah ayetlerini size böyle açıklar ki, doğru yolu bulasınız” (Al-ı İmran, 3/102,103).

Birlik ve beraberliğin nimet, ayrılık ve parçalanmanın da felâket olduğunu beyan eden Cenab-ı hak, başka bir ayette de fitne sonucu Müslümanları bölünerek, ilişkilerini keserek birbirlerine düşmeleri durumunda başlarına gelecek felaket konusunda şöyle uymaktadır:

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ

“Allah ve Resûlü'ne itaat edin, birbirinizle çekişmeyin. Sonra korkuya kapılırsınız da gücünüz elinizden gider. Bir de sabredin. Çünkü Allah sabredenlerle beraberdir” (Enfal, 8/46)

Cenab-ı Hak bir önceki ayette bölünüp parçalanmanın Müslümanlar için felâket olduğunu beyandan sonra, bu âyette de onların fitneye kapılıp birbirleriyle uğraşmalarının güçlerini nasıl yok edeceğini ortaya ifade buyurmaktadır. Güçleri kalmayınca da düşmanları karşısında perişan olmaları kaçınılmaz olacaktır.

Sonuç olarak fitnenin zararlarını şöyle özetleyebiliriz:

Fitnenin çeşitliliğine göre zararları da büyüklük veya farklılık arz eder. Tarihi süreç içinde Müslümanlar arasında etkili olan fitneler olmuştur. Elbette bunların zarar ve etkileri de o nispette büyük ve kalıcıdır. Meselâ İslâm tarihinde fitnenin en önemli başlangıç noktası kabul edilen ve Hz.Osman'ın şehid edilmesi çerçevesinde cereyan eden üzücü olaylar o günden beri etkisini sürdürmüştür. Bu olayları fırsat bilen İslâm düşmanları, Müslümanları sürekli birbirlerine düşürmesini başarmıştır.

Bir ülke veya toplumda ortaya çıkan fitne, çoğu zaman o ülkenin parçalanmasına ve o toplumun da perişan veya yok olmasına sebebiyet vermiştir. Tarih bunun ibret verici örnekleriyle doludur. Küçük bir topluluk ve hatta bir aile içerisinde vuku bulan fitne, genellikle o topluluk veya ailenin dağılmasına yol açabilmiş, hem dünya hem de âhîret hayatlarını mahvetmiştir. Onun için Kur'an-ı Kerim'de

وَالْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ , " وَالْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ ":

Fitne öldürmekten daha şiddetli,büyük bir suçtur.” denmiştir. (Bakara, 2/191,217).

Dolayısıyla Müslüman, daima fitneden kaçınmalıdır. Fitneden kaçınabilmek için mutlaka yukarıda saydığımız ve fitnenin kaynağını teşkil eden fiil ve davranışlardan sakınmalıdır. Aksi takdirde gittikçe çığ gibi büyüyen fitne, suçlu-suçsuz her şeyi ve herkesi yutabilir.